

Становище

по искането на група народни представители от XXXVIII Народно събрание за установяването на противоконституционността и противоречието с ЕКПЧ

на чл. 146, ал.1, чл.147, ал. 1 и чл. 148 НК

Искането поставя два основни въпроса - за противоконституционност на посочените разпоредби от НК и противоречие с ЕКПЧ.

I. Противоконституционност.

Текстовете от НК са атакувани като противоречащи на КРБ поради: 1) високите санкции за обида и оклеветяване; 2) дискриминационен ред за носене на наказателна отговорност.

Считаме, че атакуваните текстове от НК не са противоконституционни.

1) Конституцията на РБ не урежда санкционна проблематика. Поради това, макар и да се признаят за неоправдано високи предвидените в НК санкции за обида и клевета, съответните разпоредби от НК не противоречат на текстове на КРБ.

На второ място, редом с признатото право на изразяване и разпространение на мнение (чл.39, ал.1) и разпространение на информация (чл. 41, ал.1) **Конституцията изрично забранява упражняването на тези права да накърнява доброто име на други граждани.**

Атакуваните пред КС текстове от НК целят да санкционират лицата, които не спазват посочените конституционни забрани. Съгласно чл. 58, ал.1 КРБ гражданите са длъжни да спазват и изпълняват Конституцията и законите. Те са длъжни да зачитат правата и законните интереси на другите. Разпоредбата на чл. 57, ал.2 КРБ забранява злоупотреба с права (в случая правото на изразяване и разпространение на мнение и на

66

информация), както и тяхното упражняване, ако то накърнява права или законни интереси на други.

2) Не може да се поддържа, че чл. 148 НК противоречи на чл.6, ал. 2 КРБ. Квалифицираните състави са предвидени в НК не за да създадат привилегии на определени лица, а за да бъдат защитени институциите, които те представляват в качеството им на длъжностни лица или обществените формации, които представляват. Ясно указание за това дава НК, уточнявайки, че длъжностните лица или представителите на обществеността трябва да са обидени или оклеветени "при или по повод изпълнение на службата или функцията им", за да бъде деецът наказателно отговорен по чл. 148 НК. Още повече от субективна страна той трябва да е съзнавал особеното качество на обидения или оклеветения. При обсъждането на проблема следва да не се забравя, че НК предвижда по-тежка отговорност и когато длъжностното лице или представител на обществеността е осъществил престъпни състави на обида или клевета при и по повод изпълнение на службата или функцията му. С други думи, квалифицираните състави идват да защитят институциите или обществените формации и от незаконосъобразното поведение на техни длъжностни лица или представители.

Изложеното дава основание да се поддържа, че законодателят не цели да неравнопостави един гражданин на друг. **Стремежът е да се осигури засилена закрила на държавните институции и на обществените формации.**

До подобен извод стига и Европейският съд по делото Барфод срещу Дания. Когато трябва да се защити репутацията на други и в частност авторитета на правосъдието, могат да се поставят завишени изисквания към обективността и ограничения към свободата на пресата.

Като допълнение към изложеното може да се посочи още едно съображение. В изчерпателното изброяване на основанията за недопустими ограничения или привилегии по чл. 6, ал. 2 КРБ е трудно да се открият основанията по чл. 148, ал.1, т.3 и т.4 и ал. 2 НК - обидата или клеветата да се извършени по отношение на или от длъжностно лице и представител на обществеността. Известно сходство би могло да се търси с "обществено положение" като основание за ограничения или привилегии.

64

Прецизното тълкуване трудно би вместило в същността му разглежданите наказателноправни понятия.

II. Противоречие с ЕКПЧ

Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи прогласява в чл.10 правото на свобода на изразяването на мненията, включващо и правото да се получава и да се разпространява информация. **Подобно на подхода на българската Конституция и в ЕКПЧ се забранява ползването на тези свободи против репутацията или правата на друго.** Уточнява се, че ограниченията на свободата да се получава и разпространява информация трябва да са предвидени от закона, като при несъблюдаването им се прилагат законовите санкции. Конвенцията създава и критерий, за да се преценяват ограниченията на разглежданите права във вътрешното законодателство на страните-членки ограниченията да са необходими в едно демократично общество. Защитата на репутацията и на правата на друго от неоснователни посегателства безспорно е елемент от демократичната организация на всяко общество.

Видно от изложението и ЕКПЧ прогласява и същевременно гарантира две основни права - свобода на словото, свързано и с правото на обществото да бъде информирано и правото на защита на репутацията и правата на гражданите от неоснователни нахвърлявания.

Атакуваните пред КС на РБ разпоредби на чл. 146, ал.1, чл. 147, ал.1 и чл. 148 НК не противоречат и на чл. 10 от ЕКПЧ, която е част от вътрешното ни законодателство.

Налага се изводът, че и КРБ и ЕКПЧ проявяват специална грижа както за осигуряване правото на свободно слово и информираност, така и на защитата честта и достойнството на гражданите от неоснователно посегателство върху тях при упражняването на горните права.

Конкретната уредба на санкциониране на поведение, нарушаващо тези конституционни права е предоставено и от двата акта на отрасловото законодателство, каквото в случая е Наказателния кодекс.

Извън контекста на чисто правните съображения за конституционносъобразност и наличието на противоречие и с ЕКПЧ на разглежданите разпоредби, следва да се изрази съгласие с идеята за декриминализиране на обидата и клеветата по НК. Трябва да се остави на волята на пострадалия да започне производство от частен характер, когато счита, че неоснователно е накърнено правото му по КРБ и ЕКПЧ на добро име и репутация. Конституционният съд няма обаче правомощието да законотворчества и да извърши иначе разумната промяна в НК.